

Петро МИКИТЮК

АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ БУДІВЕЛЬНОЇ ФІРМИ

Ринкові умови господарювання зобов'язують підприємство в будь-який період часу мати можливість терміново погасити борги за зовнішніми зобов'язаннями (тобто бути платоспроможним) чи короткотермінові зобов'язання (бути ліквідним).

Будівельно-монтажна організація вважається платоспроможною, якщо її загальні активи більші, ніж довготермінові і короткотермінові зобов'язання. Підприємство ліквідне, якщо його поточні активи більші, ніж короткотермінові зобов'язання. При цьому важливо враховувати, що для успішного управління фінансовою діяльністю підприємства готівкові (грошові) засоби важливіші ніж прибуток. Відсутність коштів на рахунках у банку в силу об'єктивних особливостей кругообігу засобів (розбіжності моменту їх потреби і вивільнення) може призвести до кризового фінансового стану підприємства.

У світовій практиці велика увага приділяється вивченню і прогнозу руху коштів. Це пов'язано з тим, що через об'єктивну нерівномірність надходження і виплат або в результаті непередбачених обставин виникають труднощі з готівкою. Яка б не була причина відсутності готівки, наслідки для підприємства можуть бути дуже серйозні. Отже, наявність готівки необхідно планувати й аналізувати її рух. Для полегшення цього завдання у зарубіжній практиці складаються карти прогнозу руху готівки Nat West. Вони дають змогу тримати під постійним контролем усі статті прибутку і витрати фірми.

Надходження коштів у процесі поточної діяльності пов'язане з надходженням виручки від реалізації продукції, виконанням робіт і наданням послуг, а також авансів від покупців і замовників, витрата – зі сплатою по рахунках постачальників та інших контрагентів, виплатою заробітної плати, відрахуваннями у фонди соціального страхування і пенсійного забезпечення, розрахунками з бюджетом і позабюджетними фондами. У процесі поточної діяльності підприємства можуть виплачувати відсотки по одержаних кредитах і позиках.

Рух грошових коштів у розрізі інвестиційної діяльності пов'язано з придбанням (реалізацією) основних засобів та іншого майна, що має довготермінове використання, надходженням дивідендів, відсотків.

Фінансова діяльність будівельних фірм пов'язана з надходженням засобів внаслідок одержання довготермінових і короткотермінових кредитів і позик, бюджетних асигнувань і витрат коштів у вигляді погашення заборгованості по раніше одержаних кредитах і позиках, виплатою дивідендів, відсотків. Для аналізу руху грошових засобів застосовуються форма № 1 "Баланс підприємства" і форма № 2 "Звіт про фінансові результати". За допомогою цих джерел визначається рух коштів у межах поточної, інвестиційної і фінансової діяльності.

За даними форми № 2 фірми "Тернопільбуд ЛТД", за станом на 01.01.2000 р., виручка від реалізації становила 10900 тис. грн., а сума дебіторської заборгованості, за даними табл. 1, зменшилась на 929 тис. грн. Тоді реальний приріст грошових коштів становитиме $10900 + 929 = 11829$ тис. грн. Це означає, що величина чистого прибутку, відображена у формі № 2, була занижена на 929 тис. грн. і ця сума повинна бути додана до нього.

Таблиця 1

Розрахунок чистих активів по фірмі "Тернопільбуд ЛТД" за 1999 р.

№ з/п	ПОКАЗНИКИ	На 1.01.1999 р.	На 1.01.2000 р.	Відхилення
	АКТИВИ			
1.	Нематеріальні активи	–	–	–
2.	Незавершене будівництво	1774	2706	+932
3.	Основні засоби	29754	29963	+209
4.	Довготермінові фінансові інвестиції	–	–	
5.	Інші необоротні активи	–	–	
6.	Виробничі запаси. Товари	2182	2183	+1
7.	Незавершене виробництво	119	–	
8.	Кошти та їх еквіваленти	252	129	–123
9.	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	5637	4708	–929
10.	Разом активи	39718	39689	–29
	ПАСИВИ			0
1.	Цільове фінансування	32475	30631	–1844
2.	Довготермінові кредити банків	200	14	–186
3.	Інші забезпечення	10	5	–5
4.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6027	8449	+2422
5.	Інші поточні зобов'язання	–	–	
6.	Разом пасиви	38702	39099	+397
	Вартість чистих активів	–	–590	+426

Для оцінки зміни ступеня платоспроможності і ліквідності підприємства потрібно порівняти показники балансового звіту за різними групами активів і зобов'язань. На основі цього порівняння визначимо абсолютні і відносні показники.

В світовій практиці для визначення платоспроможності підприємства використовується такий абсолютний показник, як перевищення усіх активів над зовнішніми зобов'язаннями. Це різниця між всіма активами підприємства і довготерміновими та короткотерміновими боргами. Якщо будівельна фірма не в змозі виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок усіх своїх активів, вона може бути визнана неплатоспроможною. Проаналізуємо платоспроможність фірми "Тернопільбуд ЛТД" на початок і кінець 1999 р. За даними активу і пасиву балансу покажемо такі показники:

ПОКАЗНИКИ	На початок року, тис. грн.	На кінець року, тис. грн.
1. Загальна сума активів	40018	40284
2. Зовнішні зобов'язання	8032	8463
3. Перевищення активів над зовнішніми зобов'язаннями (п.1-п.2)	31986	31821

У даному випадку по фірмі "Тернопільбуд ЛТД" можна зробити такі висновки: сума активів над зовнішніми боргами зменшилась на кінець звітнього 1999 р. на 165 тис. грн., що становить 10%. Таким чином, спостерігається тенденція зниження ступеня платоспроможності.

Для точнішої оцінки платоспроможності підприємства в зарубіжній і вітчизняній практиці визначається величина чистих активів та аналізується їх динаміка. Чисті активи – це перевищення активів підприємства над пасивами, що беруться для розрахунку. До активів, що беруться до розрахунку відносяться грошове і негрошове майно підприємства за винятком заборгованості учасників (засновників) по їх внесках у статутний капітал, податку на додану вартість по придбаних цінностях і збитків. Пасиви, що беруть участь в розрахунку, включають частину власних зобов'язань підприємства (цільове фінансування і поступлення, орендні

зобов'язання), зовнішні зобов'язання перед банками та іншими юридичними й фізичними особами, кредиторська заборгованість, резерви наступних видатків і платежів та інші пасиви.

Розрахунок чистих активів фірми "Тернопільбуд ЛТД" показано в табл. 1.

Розрахунок показує, що у фірмі "Тернопільбуд ЛТД" є чисті активи, сума яких у порівнянні з початком року зменшилась на 426 тис. грн., або на 59,9%. Отже, ступінь платоспроможності знизився.

Підвищення чи зниження рівня ліквідності підприємства встановлюється у світовій практиці за зміною абсолютного показника чистого оборотного капіталу. Він визначається як різниця між поточними активами (оборотний капітал) і короткотерміновими зобов'язаннями. Тому чистий оборотний капітал становить величину, що залишається після погашення усіх короткотермінових зобов'язань. Чим більше перевищення поточних активів над короткотерміновими зобов'язаннями, тим більший чистий оборотний капітал. Отже, якщо підприємство немає чистого оборотного капіталу, воно неліквідне. Для фірми "Тернопільбуд ЛТД" сума чистого оборотного капіталу за рік становитиме:

ПОКАЗНИКИ	На початок року, тис. грн.	На кінець року, тис. грн.
1. Поточні активи	8432	7558
2. Короткотермінові зобов'язання (поточні пасиви)	8032	8463
3. Чистий оборотний капітал (п.1-п.2)	400	-905

У вітчизняній практиці аналіз платоспроможності і ліквідності підприємства здійснюється шляхом порівняння засобів по активу, згрупованих за ступенем ліквідності і розміщених у порядку зменшення ліквідності, з зобов'язаннями по пасиву, згрупованих за термінами їх погашення і розміщених у порядку зростання термінів. По суті ліквідність підприємства означає ліквідність його балансу.

Характеризуючи ліквідність балансу за даними табл. 2, слід зазначити, що в звітному періоді спостерігається платіжна недостатність найбільш ліквідних активів – грошових коштів і цінних

Таблиця 2

Аналіз ліквідності балансу фірми "Тернопільбуд ЛТД",
за станом на 01.01.2000 р. (тис. грн.)

Актив	На 1.01. 1999 р.	На 1 01. 2000 р.	Пасив	На 1.01. 1999 р.	На 1 01. 2000 р.	Платіжний надлишок чи недостатність		В % до величини підсумку групи балансу	
						на поч. року	на кінець року	на поч. року	на кінець року
1. Найбільш ліквідні активи (m)	252	129	1. Найбільш термінові зобов'язання Lp	7428	7911	-7176	-7782	-96,9	-98,4
2. Активи, що швидко реалізуються (n)	5437	4694	2. Короткотермінові пасиви Lc	-	-	+5437	+4694	-	-
3. Активи, що повільно реалізуються ($a+F^T+R^T$)	2182	2183	3. Довготермінові пасиви Lt	-	-	+2182	+2183	-	-
4. Активи, що важко реалізуються ($F-F^T$)	31583	32726	4. Постійні пасиви ($S-a_d+S_1+S_4+S_p$)	31986	31821	+408	+905	+1,25	+2,84
5. Баланс (ряд.1+ряд.2+ряд.3+ряд.4)	39454	39732	5. Баланс (ряд.1+ряд.2+ряд.3+ряд.4)	39454	39732	x	x	x	x

паперів для покриття найтерміновіших зобов'язань. На початок року – 7117 тис. грн., або 96,6% і на кінець звітного року – 7782 тис. грн., або на – 98,4%. Ці показники свідчать, що тільки 1,6% термінових зобов'язань фірми на кінець звітного періоду покривались за рахунок найбільш ліквідних активів. У кінці року очікувані поступлення від дебіторів та запаси і затрати взагалі не покривалися короткотерміновими та довготерміновими пасивами. Таким чином, низька ліквідність балансу підтверджує кризове становище фірми “Тернопільбуд ЛТД”.

У статті аргументована необхідність проведення аналізу платоспроможності, ліквідності та руху грошових коштів, на основі якого можна оцінити спроможність будівельної фірми погашати короткотермінові зобов'язання, визначати необхідність залучення довготермінових фінансово-кредитних ресурсів.